

Małgorzata Kozuch

INSTRUMENTY PRZEŁAMYWANIA BARIER ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Małgorzata Kozuch, dr – Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

adres korespondencyjny:

Katedra Polityki Przemysłowej i Ekologicznej

ul. Rakowicka 27, pawilon F, pok. 408, 31-510 Kraków

e-mail: kozuchm@ae.krakow.pl

INSTRUMENTS OF BREAKING DOWN SUSTAINABLE DEVELOPMENT BARRIERS

SUMMARY: Diversity of processes of the economic management of modern and their excessive nuisance to the environment became a reason for the development new growth directions. Overcoming the limitations of taking into account the assumptions of sustainable development in government policies and programs, and their later realization are possible by public instruments. This study attempts to determine in which areas the new green economic order fosters “greening-up” the economy of the European Union and Poland, and whether public subsidies promote low-carbon economy and break down the barriers of sustainable development?

KEY WORDS: sustainable development, Green New Deal, economic policy, grants, guarantees, subsidies

---

Wstęp

Kryzys gospodarki światowej w ostatnich latach skłonił do głębszych refleksji i weryfikacji wizji rozwoju społeczno-gospodarczego. Błędy w zarządzaniu procesem gospodarowania i negatywny wpływ tego procesu na otoczenie społeczne i przyrodnicze sprawiły, że konieczne stało się opracowanie nowych (a przynajmniej zrestrukturyzowanych) kierunków rozwojowych, uwzględniających dostępny potencjał gospodarczy i ograniczoność zasobów środowiska przyrodniczego. Instrumenty publiczne ułatwiają przełamywanie barier w uwzględnianiu w strategiach i programach rządowych założeń zrównoważonego rozwoju, a następnie ich realizację. Tworzenie nowego ładu opartego na idei „zazieeleniania gospodarki” stało się możliwe dzięki zmianie świadomości i postaw decydentów, a także dostępności funduszy publicznych wspierających inicjatywy ograniczające uciążliwość procesów gospodarczych dla otoczenia.

Celem opracowania jest ustalenie, czy subsydia z funduszy ekologicznych i funduszy zagranicznych mogą być środkiem przełamywania barier zrównoważonego rozwoju i ochrony zasobów naturalnych.

Ekologiczne bariery wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju

Możliwości gospodarcze społeczeństwa, stan jego zamożności i liczba zaspokajanych potrzeb, zależą od bogactwa i kapitału przyrodniczego. Z bogactwem i kapitałem wiąże się pojęcie zasobów naturalnych, które będąc składnikami przyrody, tworzą środowisko życia człowieka i jednocześnie stanowią czynnik procesów produkcyjnych. Określa się je niekiedy produktami przyrody wykorzystywanymi w procesach gospodarczych, gdzie są przekształcane, zmieniane, obrabiane i zużywane¹. Takie gospodarcze ich wykorzystanie z jednej strony przyczynia się do uzyskania zamierzonych korzyści, z drugiej jednak do stopniowej degradacji ekosystemów. Im wyższy jest stopień rozwoju społeczno-gospodarczego, tym intensywniej społeczeństwo wykorzystuje oraz zmienia otoczenie. Powstałe zanieczyszczenia i przekształcenia środowiska utrudniają samoreprodukcję zasobów naturalnych i pogarszają warunki funkcjonowania gospodarki, walory środowiska, a w rezultacie prowadzą do obniżenia jakości życia. Oznacza to, że do ekologicznych barier wzrostu i rozwoju zrównoważonego należy nie tylko wyczerpywanie komponentów środowiska, ale także ich zanieczyszczanie w stopniu uniemożliwiającym lub znacznie ograniczającym dalsze funkcjonowanie gospodarki, względnie powodującym straty w poziomie dobrobytu w takiej skali, że przyrost tego dobrobytu wskutek wzrostu konsumpcji czy produkcji ma-

¹ *Ekonomia zrównoważonego rozwoju*, red. B. Poskrobko. Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Białystok 2010, s. 152-153.

terialnej jest mniejszy od spadku dobrobytu z tytułu pogarszającej się jakości środowiska².

Bariery ekologiczne utrudniają prawidłowy przebieg procesów produkcji i konsumpcji. W ekstremalnych przypadkach nawet je uniemożliwiają. Do ograniczeń rozwoju zrównoważonego w naszym kraju można zaliczyć także³:

- nieznamość jego zasad;
- brak umiejętności lub niechęć do przewidywania ekologicznych konsekwencji działalności gospodarczej już na etapie jej planowania;
- przeciwstawianie działań na rzecz ochrony środowiska rozwojowi lokalnemu, w szczególności rozwojowi obszarów zaniedbanych gospodarczo;
- błędy we wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju na poziomie regionalnym;
- niski poziom świadomości ekologicznej przedsiębiorców, administracji publicznej i społeczeństwa;
- niską egzekwowalność prawa ochrony środowiska.

Zasoby naturalne wraz z zasobami majątkowymi i zasobami pracy określają potencjalne możliwości gospodarki. Wymagają więc właściwej alokacji rodzajowej i przestrzennej oraz racjonalnego wykorzystania w procesach rozwojowych.

Zielony ład gospodarczy jako narzędzie zrównoważonego rozwoju

Kryzys, będący rezultatem załamania rynków finansowych pod koniec mioniej dekady, ujawnił problemy strukturalne gospodarek światowych. Państwa stanęły przed koniecznością zaangażowania się w tworzenie nie tylko programów przeciwdziałania kryzysowi, ale także strategii rozwojowych uwzględniających założenia zrównoważonego rozwoju. Przy budowie programów antykryzysowych uwzględniono zalecenia dotyczące wprowadzenia zmian, służących przekształceniom strukturalnym w kierunku tworzenia „zielonej” gospodarki – gospodarki nie tylko przyjaznej dla środowiska naturalnego, ale równocześnie konkurencyjnej w przyszłości. W tym celu konieczne stało się zmniejszenie uzależnienia od surowców energetycznych (między innymi poprzez wzrost zużycia odnawialnych źródeł energii), zwiększenie efektywności energetycznej, ograniczenie emisji dwutlenku węgla.

Tendencje rozwojowe związane z „zazielenianiem” gospodarek wpisały się w wizję przyszłości opartej na wiedzy, innowacyjności i idei zrównoważonego rozwoju. Zielony Nowy Ład (*Green New Deal*) ma sprzyjać tworzeniu nowego wymiaru współczesnych procesów gospodarowania z wykorzystaniem rozwiązań służących ochronie środowiska, a jednocześnie pozwalających na długotrwały rozwój społeczno-gospodarczy. Jest on odpowiedzią na dotychczasową politykę

² S. Czaja, A. Becla, *Ekologiczne podstawy procesów gospodarowania*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2002, cyt. za: W. Gotkiewicz, B. Mickiewicz, *Ekologiczne czynniki i bariery rozwoju gospodarczego terenów nadmorskich w Polsce*, „Ochrona Środowiska i Zasobów Naturalnych” 2009 nr 41, s. 537.

³ K. Brendzel-Skowera, *Bariery w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” 2008 nr 14, s. 104, 105.

gospodarczą, której konsekwencją stał się kryzys gospodarczy i nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych. Jest strategią przezwyciężenia potrójnego kryzysu (*triple crunch*) finansowego, związanego ze zmianami klimatycznymi oraz wynikającego z wysokich cen surowców energetycznych. Realizacja programu wymaga podjęcia działań na dwóch poziomach. Pierwszy zakłada strukturalną transformację regulacji systemu finansowego w wymiarze narodowym i międzynarodowym. Drugi – stworzenia zrównoważonego planu inwestycji w sektorze energetycznym i odnawialnych źródeł energii przy jednoczesnym kształtowaniu efektywnego systemu zarządzania popytem na energię. Działania te mają doprowadzić do stworzenia gospodarki niskoemisyjnej, charakteryzującej się niezależnością w zakresie dostępu do źródeł energii, wzrostem gospodarczym i zatrudnienia⁴.

Założenia „zielonej” gospodarki i instrumenty ich realizacji, nakreślone zostały w dokumentach Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Ochrony Środowiska, jak i Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Rozszerzeniem Zielonego Nowego Ładu jest Globalny Zielony Nowy Ład (*A Global Green New Deal*), którego główne cele dotyczą⁵:

- ożywienia światowej gospodarki, tworzenia możliwości zatrudnienia i ochrony wrażliwych grup społecznych;
- ograniczenia zależności gospodarki od węgla, degradacji środowiska oraz niedoboru wody;
- ograniczenia ubóstwa zgodnie z założeniami Milenijnych celów rozwoju.

Globalny Zielony Nowy Ład łączy założenia polityki gospodarczej (w tym inwestycyjnej), społecznej i ekologicznej w celu pobudzenia wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy, ograniczania sfer ubóstwa, a jednocześnie ochrony ekosystemów w skali międzynarodowej. Działania inwestycyjne mają wspierać dostosowanie systemów energetycznych do korzystania z odnawialnych źródeł energii, wzrost sprawności energetycznej starych i nowych obiektów przemysłowych i infrastrukturalnych, zwiększanie zaufania do energooszczędnego transportu obejmującego pojazdy hybrydowe, szybką kolej oraz system szybkiego tranzytu autobusowego, a także ochronę dóbr przyrody (lasów, raf koralowych, źródeł słodkiej wody) i rozwój zrównoważonego rolnictwa.

W polityce gospodarczej Unii Europejskiej podkreśla się obecnie komplementarność celów ożywienia gospodarczego i ochrony środowiska naturalnego. Wskazuje na działania na rzecz zmian klimatu, wydajności energetycznej, czystych technologii, rozwijania „zielonych” umiejętności, promowania „zielonych” produktów. Wykorzystuje więc założenia Zielonego Nowego Ładu.

Działania w tych obszarach zyskały poparcie Komisji Europejskiej ze względu na przewidywane korzyści, do których zaliczono wzrost produktywności go-

⁴ R. Szyja, *Zielone programy rozwoju gospodarczego*, w: *Ekonomiczne, finansowe i ekologiczne bariery wzrostu gospodarczego i rozwoju przedsiębiorstw*, Raport z badań statutowych, red. J.Famielec, K.Wąsowicz, Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków 2012, s. 66-68.

⁵ E. B. Barbier, *A Global Green New Deal*, University of Wyoming, Laramie 2009, www.uwyo.edu [08-05-2013].

spodarki europejskiej dzięki oszczędności energii i surowców, wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, przyśpieszenie reform strukturalnych niezbędnych do transformacji w gospodarkę niskoemisyjną, utrzymanie istniejących i tworzenie nowych miejsc pracy, a także rozwijanie nowych sektorów produkcji i usług.

„Zazielenianie” gospodarki w poszczególnych krajach członkowskich zostało wzmocnione instrumentami regulacyjno-finansowymi, takimi jak:

- możliwość wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Spójności na realizację inwestycji związanych z wydajnością energetyczną i odnawialnymi źródłami energii w mieszkalnictwie, rozszerzoną na wszystkie państwa członkowskie;
- zgoda na udzielanie przez rządy państw członkowskich gwarancji pożyczkowych między innymi na eco-innowacyjne produkty;
- uruchomienie preferencyjnych pożyczek przeznaczonych na zwiększenie energooszczędności gospodarek.

Z zapisów strategii „Europa 2020”⁶ wynika, że głównym źródłem wzrostu gospodarczego ma być gospodarka oparta na wiedzy, przyjazna środowisku, efektywniej wykorzystująca dostępne zasoby, w dużym stopniu uwzględniająca potrzeby społeczne i, co ważne, aktywizująca do działania społeczność lokalną. W cele strategii „Europa 2020” i nowe podejście do **zielonej gospodarki** wpisał się Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN) przygotowany dla naszego kraju. Istotą *Programu...* jest zapewnienie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych (zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju), płynących z działań zmniejszających emisję, osiąganych między innymi poprzez wzrost innowacyjności i wdrożenie nowych technologii, zmniejszenie energochłonności, utworzenie nowych miejsc pracy, a w konsekwencji sprzyjających wzrostowi konkurencyjności gospodarki⁷.

Kształtowanie popytu konsumenckiego i inwestycyjnego jest możliwe dzięki funduszom publicznym. To dzięki nim widoczne jest przyśpieszenie inwestycji realizowanych w zakresie gospodarki komunalnej oraz odnawialnych źródeł energii, które przyczynia się do „zazieleniania” gospodarki także w kraju.

Znaczenie subsydiów z funduszy ekologicznych w „zazielenianiu” gospodarki

Szczególnymi narzędziami pobudzenia przedsiębiorczości, wzrostu gospodarczego i przełamania barier zrównoważonego rozwoju są subsydia, czyli instrumenty adresowane do konkretnej grupy inwestorów, producentów lub konsumentów, motywujące i umożliwiające wykonanie przedsięwzięć, których nie zamierzali (lub nie mogli) oni podjąć, poprzez podwyższenie korzyści z ich reali-

⁶ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komunikat Komisji Europejskiej. Bruksela 2010, KOM (2010), s. 6-7.

⁷ Założenia Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej, Rada Ministrów, Warszawa 2011.

zacji. Instytucją subsydiującą może być zarówno państwo (administracja rządowa), samorządy, instytucje publiczne, jak i podmioty działające w sektorze prywatnym, na przykład instytucje finansowe, prywatni przedsiębiorcy, a nawet gospodarstwa domowe. Oznacza to, że subsydia nie muszą być udzielane wyłącznie ze środków publicznych. Ich bezsprzeczną zaletą jest tworzenie funduszy, które w konsekwencji prowadzą do zmniejszenia zapotrzebowania na kapitał w procesach inwestycyjnych. Generują korzyści beneficjentów poprzez dopełnienie ich dochodów lub obniżenie ponoszonych kosztów działalności bieżącej. Subsytia publiczne są narzędziem ingerencji państwa w sferę gospodarczą, a konsekwencją ich stosowania jest zawsze zmiana warunków, w jakich podmioty gospodarcze – nie tylko beneficjenci – podejmują decyzje zarówno długookresowe, jak i bieżące.

Wyspecjalizowane instytucje, jakimi są działające od kilkudziesięciu już lat fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, subsydiują szeroki katalog zadań wynikający z celów polityki ekologicznej państwa. Zaangażowane są w dofinansowanie technik niskoodpadowych, energo- i materiałoszczędnych, inwestycji w odnawialne źródła energii i ekologizację infrastruktury transportowej, wspierają działalność o wysokiej wartości dodanej, wykorzystując najlepsze dostępne technologie, opartą na systemach zarządzania środowiskowego. Subsytia funduszy ekologicznych przyczyniły się do osiągnięcia standardów emisyjnych i jakości środowiska wynikających z prawa wspólnotowego i krajowego, w tym ograniczenia emisji zanieczyszczeń i zwiększenia udziału energii wytworzonej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych.

Warto zauważyć, że proces subsydiowania rozpoczyna się już na etapie gromadzenia przez fundusze środków finansowych w postaci opłat i kar ekologicznych, pochodzących od sprawców kosztów zewnętrznych. Zebrane środki są następnie rozdysponowane na działania służące ochronie środowiska, zgodnie z opracowanymi kryteriami wyboru projektów i przyjętymi przez fundusze zasadami finansowania. Subsytowane są przedsięwzięcia dające przynajmniej zadowalający efekt ekologiczny i ekonomiczny. Praktyka pokazuje, że wsparcie finansowe kierowane jest nie tylko do podmiotów gospodarczych, ale coraz częściej do jednostek sektora finansów publicznych.

Fundusze ekologiczne pozostają ważnym narzędziem realizacji założeń zrównoważonego rozwoju. Poprzez subsydiowanie ochrony środowiska dopełniają zgromadzone przez inwestorów środki finansowe na realizację projektów poprawiających efektywność gospodarowania i jakość środowiska. Z drugiej strony fundusze ułatwiają absorpcję pomocy finansowej z Unii Europejskiej. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej od lat zabezpieczają wykonalność finansową inwestycji. Współfinansując przedsięwzięcia realizowane w ramach projektów unijnych, zapewniają niezbędny wkład krajowy inwestorom. Przykładowo w latach 2008 – 2010 na absorpcję funduszy UE skierowanych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną oraz na współfinansowanie zadań realizowanych z tych środków, Narodowy Fundusz wydatkował prawie 80% łącznych wydatków (tabela 1). Pozostałe 20% wykorzystano na wspieranie przedsięwzięć z listy priorytetowej Funduszu.

Tabela 1

Rodzaje i wartość dofinansowania ochrony środowiska ze środków Funduszu Narodowego Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i funduszy europejskich w latach 2006–2010 [mln PLN] (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
Wydatki Funduszu Narodowego na finansowanie przedsięwzięć bez udziału środków z UE, w tym:	1380,9	1340,1	899,1	859,9	1088,5
• pożyczki	623,2	779,3	199,5	102,7	105,7
• dotacje	387,9	431,6	699,6	755,7	982,8
• inwestycje kapitałowe	369,8	129,2	-	1,4	-
Wydatki Funduszu Narodowego na współfinansowanie przedsięwzięć wraz ze środkami z UE, w tym:	-	-	807,4	2017,7	1178,6
• pożyczki			695,8	1650,9	891,2
• dotacje			111,6	10,4	15,3
• saldo pożyczek			-	355,8	272,1
Dotacje ze środków UE obsługiwane przez Narodowy Fundusz	2,7	11,1	2676,4	2603,0	3300,3
Dotacje z budżetu państwa ze środków UE przekazane Funduszowi	-	7,4	69,6	-	12,6
Wydatki na finansowanie ochrony środowiska ogółem (ze środkami UE)	1383,6	1358,9	4452,5	5480,0	5580,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 2010 roku*, NFOŚiGW, Warszawa 2011, s. 4.

Warto podkreślić, że uczestnictwo Funduszu Narodowego we współfinansowaniu przedsięwzięć realizowanych z udziałem środków europejskich ma charakter głównie pożyczkowy, natomiast finansowanie przedsięwzięć bez udziału pomocy zagranicznej - dotacyjny. Wartość kredytów bankowych z dopłatami do oprocentowania ze środków Funduszu realizowanych z udziałem środków europejskich kształtowała się w latach 2008–2010 w przedziale 154–345 tys. PLN, co stanowiło jedynie 0,02% wydatków Funduszu.

Znaczenie Narodowego Funduszu w promowaniu dobrych praktyk gospodarowania potwierdzają uzyskiwane efekty. Przykładowo, niedawne badania pokazały, że w Polsce ponad 100 tysięcy użytkowników korzysta z instalacji słonecznych, takich jak na przykład kolektory. Fundusz od 2010 roku prowadzi program dopłat do kredytów przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecznych. Beneficjentami programu są osoby fizyczne i wspólnoty mieszkaniowe. Celem programu jest ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂, poprzez zwiększenie produkcji energii cieplnej ze źródeł odnawialnych. Przewiduje się, że po zakończeniu programu, czyli w 2015 roku, taka redukcja wyniesie 65,1 tys. Mg CO₂ rocznie⁸. Rynek kolektorów słonecznych, jako jedyny w Polsce segment energetyki odnawialnej, zanotował w 2011 roku wzrost produkcji i sprzedaży o około 70% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wraz ze wzrostem produkcji kolektorów w naszym kraju powstały nowe zakłady pracy, które zatrudniły dodatkowych

⁸ NFOŚiGW: *Polska liderem produkcji i sprzedaży kolektorów słonecznych*, www.biznes.onet.pl [03-05-2013].

Tabela 2

Wartość nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i struktura źródeł ich finansowania w Polsce w latach 2003-2011

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska [mln PLN]	5141	5337	5986	6877	7520	8529	10672	10926	12158
Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska [%]									
Środki własne inwestorów	44,2	48,1	49,1	45,5	47,6	50,4	46,1	44,2	47,7
Dotacje i pożyczki z funduszy ekologicznych	25,3	24,2	21,2	17,5	20,9	15,8	18,2	13,9	12,7
Środki z budżetu państwa	1,5	1,0	1,1	1,0	0,9	1,2	0,8	0,8	8,2
Środki z budżetów samorządowych	1,7	1,8	1,6	1,7	2,1	2,8	2,5	2,8	1,0
Środki z funduszy zagranicznych	8,8	12,2	16,0	19,3	14,8	16,4	18,9	22,1	18,5
Kredyty i pożyczki krajowych instytucji finansowych	13,9	8,3	7,6	11,4	10,0	9,6	9,3	13,8	7,1
Pozostałe środki finansowe	4,6	4,4	3,4	3,6	3,7	3,9	4,2	2,4	3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ochrona Środowiska*, GUS, Warszawa 2012 i lata wcześniejsze.

pracowników. Między innymi cztery firmy z tej branży były laureatami projektu GreenEvo⁹, promującego polskie zielone technologie.

Różnorodność form subsydiowania sprzyja intensyfikacji działań, prowadzących do wypełnienia zobowiązań, wynikających z licznych porozumień międzynarodowych naszego kraju. Subsydia publiczne ze środków funduszy ekologicznych są mnożnikiem inwestycyjnym, bowiem aktywizują podmioty do podejmowania przedsięwzięć, dopełniając montaż finansowy. Co ważne, montaż ten łączy środki własne inwestorów, subsydia publiczne z funduszy ekologicznych i ze źródeł zagranicznych oraz środki komercyjnych instytucji finansowych. Istotny wpływ na wzrost nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska (w 2011 roku przekroczyły 12 mld PLN (tabela 2) i były o 136% wyższe niż w roku 2003 – przed akcesją) i zwiększenie aktywności inwestycyjnej w tym obszarze naszej gospodarki wywarła dostępność środków z funduszy zagranicznych.

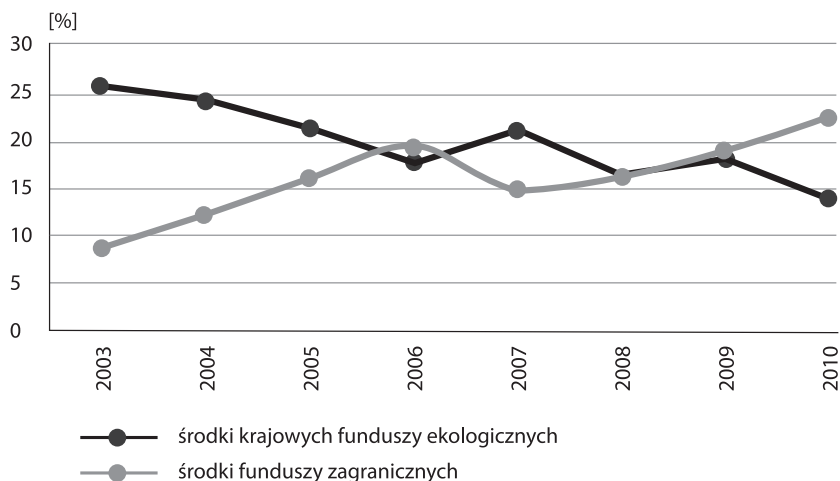
Dofinansowanie przedsięwzięć służących ochronie środowiska stało się możliwe dzięki umowom, protokołom i porozumieniom międzyrządowym podpisywanym przez upoważnione agendy rządowe Polski i państw wspierających finansowo realizację projektów proekologicznych. Od 2004 roku środki zagraniczne przyznawane są zarówno z budżetu Unii Europejskiej za pośrednictwem funduszy strukturalnych, funduszu spójności, Instrumentu Finansowego LIFE+, jak i w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Możliwa jest też pomoc bilateralna

⁹ Projekt GreenEvo – Akcelerator Zielonych Technologii został przygotowany i jest prowadzony przez Ministerstwo Środowiska w celu promocji transferu technologii i prowadzenia działań proekologicznych.

Rysunek 1

Tempo zmian udziału środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz funduszy zagranicznych w finansowaniu nakładów inwestycyjnych w Polsce w latach 2003-2010

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych: *Ochrona Środowiska*, GUS, Warszawa 2012 i lata wcześniejsze.

uruchamiana w oparciu o indywidualne decyzje państw – donatorów. Choć dofinansowanie ze źródeł zagranicznych udzielane jest Polsce od 1990 roku, to nigdy wcześniej nie było tak znaczące. Stopień wypierania środków krajowych funduszy ekologicznych przez fundusze zagraniczne zaprezentowano na rysunku 1.

Przedstawione w tabeli 2 i na rysunku 1 zmiany w strukturze źródeł finansowania inwestycji ochrony środowiska w Polsce, potwierdzają znaczny udział funduszy publicznych – krajowych i zagranicznych w dofinansowaniu przedsięwzięć proekologicznych, podejmowanych z myślą o wytycznych zrównoważonego rozwoju. Źródła publiczne stanowią wciąż istotną część rynku finansowego ochrony środowiska i są wykorzystywane przy realizacji założeń polityki zrównoważonego rozwoju oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska. Ma to znaczenie, gdyż udział środków publicznych nadal pozostaje ważnym bodźcem dla inwestorów prywatnych do podejmowania zrównoważonych przedsięwzięć.

Podsumowanie

Do ekologicznych barier wzrostu i rozwoju zrównoważonego należy nie tylko wyczerpywanie zasobów środowiska, ale także ich zanieczyszczanie w stopniu uniemożliwiającym lub znacznie ograniczającym dalsze funkcjonowanie gospodarki. Pogorszenie walorów środowiska przyrodniczego w rezultacie prowadzi do obniżenia jakości życia społeczeństwa. Nowe spojrzenie na procesy gospo-

darowania poprzez pryzmat „zielonego ładu gospodarczego” jest odpowiedzią na dotychczasową politykę gospodarczą, której konsekwencją stał się kryzys gospodarczy i nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych. „Zazielenianie” gospodarki i przełamywanie barier rozwoju zrównoważonego stało się możliwe dzięki nowej strategii rozwoju krajów członkowskich Unii Europejskiej. Dopiero gospodarka oparta na wiedzy, innowacyjności i zrównoważonym rozwoju wszystkich jej dziedzin (w tym sektora ochrony środowiska) staje się gospodarką konkurencyjną w skali globalnej. W kształtowaniu nowych wzorców zachowań przydatne są instrumenty regulacyjno-finansowe, w tym subsydia publiczne funduszy ekologicznych w postaci preferencyjnych pożyczek, dotacji czy gwarancji pożyczkowych stymulujących aktywność inwestycyjną nie tylko w zakresie ochrony środowiska.